

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, J. Tumo-Vaižganto g. 4-1, LT-01108 Vilnius, tel. (8 5) 210 7161, faks. (8 5) 210 7160, el. p. info@ekgt.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614

Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai

2021-02-15 Nr. S-30

Kopija: Lietuvos Respublikos Seimo
Kultūros komitetui,
Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui

DĖL VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMO PLANO PROJEKTE ĮVARDYTŲ KULTŪROS PRIEMONIŲ

Etninės kultūros globos taryba (toliau – EKGT) susipažino su parengtu Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų įgyvendinimo plano projekte pateiktu 2-ojo prioriteto „Asmenybės ir visuomenės gyvenimo kokybę keičianti kultūra“ (toliau – Plano Kultūros prioritetas) aprašu. Atkreipdama dėmesį, kad Plano Kultūros prioriteto apraše eliminuojama lietuvių etninė kultūra ir apskritai lietuvybė, EKGT teikia savo pastabas, išvadas ir siūlymus dėl projekto tobulinimo.

1. Dėmesys lietuvybei Plano Kultūros prioriteto apraše apsiriboja tik siekiu stiprinti lietuvių kalbos ir tarmių vertės suvokimą (žr. Nr. 2.3.1), skatinti lietuvių kalbos diegimą informacinėse technologijose (žr. Nr. 2.1.6). Tačiau to nepakanka, nes lietuviška kultūra aprėpia ne tik lietuvių kalbą ir tarmes. Lietuviškosios savimonės išsaugojimas itin svarbus užsienio lietuvių bendruomenėms, tačiau tam aiškių priemonių Plano Kultūros prioriteto apraše nenumatyta – planuojama šioms bendruomenėms tik „padidinti kultūros turinio prieinamumą skaitmeniniu pavidalu“ (žr. Nr. 2.5.2). Kitos priemonės, kurios galėtų prisidėti prie lietuvybės puoselėjimo, paminėtos pernelyg siaurame kontekste ir yra nepakankamos: *pasididžiavimo savo šalimi, jos istorija ir nacionaline kultūra* stiprinimas numatomas tik prisidedant prie valstybei reikšmingų datų ir sukakčių paminėjimo (žr. Nr. 2.5.4); *pilietiškumo ir patriotizmo* skatinimas siejamas tik su programomis „Mažosios Lietuvos kultūros sostinės“ ir „Lietuvos kultūros sostinė“ (žr. Nr. 2.3.4).

Tuo tarpu atskirame poskyryje „Daugiakultūrė Lietuva“ (Nr. 2.5.6) numatomos itin plačios aprėpties priemonės, skirtos vien tautinių mažumų kultūrai: jos „pristatymas visais lygmenimis, pasitelkiant patrauklias šiuolaikinės raiškos priemones ir įtraukiant skirtingas visuomenės grupes“; kultūros paveldo aktualizavimas „per kultūros ir meno įstaigas, bendruomenes, NVO, plėtojant pozityvią komunikaciją visuomenei“. EKGT jokių būdu nėra prieš tautinių mažumų kultūros plėtrą ir išsaugojimą, tačiau ne mažiau dėmesio turi nusipelnyti ir lietuviškoji kultūra bei tradicijos, nes Lietuva yra nacionalinė valstybė, kurios Konstitucijoje pabrėžiama būtent lietuvių tautos reikšmė. Būtina Plano Kultūros prioriteto apraše skirti didesnę dėmesį lietuviškajai

kultūrai, nes dabar projekto nuostatos skatina vien daugiakultūrės, bet ne nacionalinės Lietuvos kūrimą.

2. Visame Plano Kultūros prioriteto apraše nėra panaudotas terminas *etninė kultūra*, nors pagal Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymą (toliau – EK įstatymas), skirtą lietuvių etninės kultūros valstybinei globai, tarp etninės kultūros valstybinę globą užtikrinančių institucijų yra nurodyta Vyriausybė ir Kultūros ministerija, kurios „užtikrina etninės kultūros politikos bei nematerialaus kultūros paveldo apsaugos įgyvendinimą ir sudaro sąlygas etninės kultūros veiklai, sklaidai ir tyrimams“ (EK įstatymo 5 straipsnis, 3 punktas). Etninės kultūros svarba įvardyta ir Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo priedėlyje „Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindai“, ypač jo IV skyriuje: apibrėžiant *Kultūros politiką* visų pirma nurodoma valstybės pareiga išsaugoti ir puoselėti nacionalinės kultūros tapatumą, globojant etninę kultūrą ir vietos tradicijas, remti užsienio lietuvių bendruomenių pastangas išsaugoti tautinį tapatumą; taip pat apibrėžiant *Tautinę politiką* nurodoma, kad privaloma užtikrinti lietuvių tautos ilgalaikių gyvybinių interesų apsaugą saugant etninę kultūrą, kultūros savitumą ir papročius. Atkreiptinas dėmesys, kad Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 4 straipsnio 4 dalis įpareigoja, kad Vyriausybės leidžiami teisės aktai turi atitikti Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo (ne tik Nacionalinio saugumo strategijos) nuostatas.

3. Tarsi pakeičiant etninės kultūros terminą, Plano Kultūros prioriteto apraše kartais naudojamos kitos sąvokos – *istorinė ir kultūrinė atmintis*, *nematerialusis kultūros paveldas*, tačiau niekur neįvardijant jų sąsajos su lietuvybe (minėtos sąvokos tinka kalbant ir apie kitas tautas, arba iš viso gali neturėti sąsajų su tautiškuumu). Kita vertus, šie terminai reiškia praeities dalykus, kai EK įstatymo preambulėje pabrėžiama, kad „etninė kultūra yra tautos būtis, išlikimo ir tvirtumo esmė, nacionalinės kultūros pamatas“, taigi etninė kultūra – ne vien praeitis. Kita vertus, nematerialiuoju kultūros paveldu pripažįstamos tik į tam tikrus sąvadus ar registrus įtrauktos vertybės (šiuo metu į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo sąvadą įtrauktos tik 32 vertybės), kai etninės kultūros aprėptis žymiai platesnė, o dalis jos vertybių net negali būti įtrauktos į minėtus sąvadus (pvz., ne tik tarmės, bet ir kitos sunkiai „telpančios“ į sąvado rėmus vertybės – tautinė savimonė, įvairios paprotinio elgesio formos ir kt.). Be to, etninė kultūra apima tiek nematerialias, tiek materialias vertybes. Todėl klaidinga tapatinti etninę kultūrą vien su nematerialiuoju kultūros paveldu.

4. Gana ribotos priemonės, skatinančios tolygią kultūros sklaidą ir plėtrą regionuose (žr. Nr. 2.4.1) – jos siejamos tik su aukštos meninės vertės nacionalinio ir tarptautinio lygmens kultūros paslaugų judumu ir prieinamumu regionuose, su „kultūros paslaugų rinkiniu“ (kuris dar niekur nėra aiškiai įvardytas) prieinamumu. Tai rodo vyraujančią tendenciją plėtoti regionuose atneštinę kultūrą. Tačiau regionams ne mažiau svarbu skatinti vietos žmonių kultūrinę saviraišką, plėtoti vietinę etninę kultūrą ir mėgėjų meną, nes tik tokiu būdu įmanoma išsaugoti vietos tapatumą ir savitumą. Didele dalimi tai yra palikta savivaldybių sprendimų lygmeniui, tačiau skirtingose savivaldybėse įgyvendinama netolygiai. Siūlome parengti kultūros politikos savivaldybėse kokybės vertinimo metodiką ir aprašą, kuris padėtų spręsti daugelį klausimų, susijusių su regionine kultūros politika.

5. Vyriausybės programoje įvardytas siekis, kad „šalies nevyriausybinis kultūros sektorius taptų pilnaverčiu kultūros politikos įgyvendinimo dalyviu“. Tačiau Plano Kultūros prioriteto apraše nėra numatytos priemonės, kurios sudarytų galimybes tą siekį įgyvendinti: čia punktui Nr. 2.2.4 „Kultūros ir kūrybinių industrijų, NVO plėtros skatinimas“ priskiriamos priemonės, kuriose

visiškai neminimos NVO – planuojamas tik kultūros bei meno procesų stebėsenos ir modeliavimo sistemos sukūrimas, produktų ir paslaugų Lietuvoje bei tarptautiniu mastu kūrimo skatinimas.

Prašome įsigilinti į mūsų įvardytus Plano Kultūros prioriteto aprašo projekto trūkumus ir tobulinti projektą – įtraukiant etninės kultūros valstybinę globą ir lietuviškosios kultūros plėtrą, regionuose planuoti ne vien aukštos meninės vertės nacionalinio ir tarptautinio lygmens kultūros paslaugas, bet ir skatinti vietos žmonių kūrybinę saviraišką, sudaryti sąlygas nevyriausybiniam kultūros sektoriui realiai tapti pilnaverčiu kultūros politikos įgyvendinimo dalyviu.

Tarybos pirmininkė

Dalia Urbanavičienė